

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра українознавства, культурології та історії науки

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія Харкова

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва)

спеціальність 054 Соціологія

(шифр і назва)

вид дисципліни загальна підготовка, вибіркова

(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання денна

денна

Харків – 2023 р.

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни **Історія Харкова**
Розробник:

Доц. каф. українознавства,
культурології та історії науки,
канд. іст. наук, доцент

Дворкін Ігор Володимирович
(посада, науковий ступінь та вчене звання)



(підпис)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри
українознавства, культурології та історії науки

Протокол № 3 від «25» серпня 2023 року.

Завідувачка кафедри УКІН
(назва кафедри)



(підпис)


Олена ТВЕРИТНИКОВА
(ініціали та прізвище)

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Шифр та назва освітньої програми 054 Соціологія
“Соціологія управління”

Кафедра соціології і публічного управління
(назва кафедри на якій викладається дисципліна)

Гарант ОП Бірюкова М.В.  30.08.2023
(ПІБ) (Підпис, дата)

Завідувач кафедрою Мороз В.М.  30.08.2023
(ПІБ) (Підпис, дата)

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

№ зп	Дата засідання кафедри-розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри (яка викладає)	Підпис завідувача кафедри (на якій викладається)	Підпис гаранта освітньої програми
1					
2					
3					
4					
5					

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни – отримання студентами знань з історії Харкова, як одного з провідних міст країни, що має сприяти формуванню світогляду відповідального громадянина своєї держави, розуміння історичних витоків української ідентичності, цілісності регіонального розмаїття України..

Ключові компетентності.

- ЗК-8 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- ЗК-12 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
- СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому

Результати навчання

РН19. Знати специфіку та етапи розвитку української культурної традиції, її зв'язок з світовою культурою; основні напрямки розвитку сучасної української культури, мати навички вести ідеологічний дискурс на захист української державності, ідентичності, суверенітету в умовах інформаційної та психологічної війни проти України

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Історія та культура України	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольні роботи (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
6	90/3	36	54	12	–	24			залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 40%.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу	Рекомендована літерату- ра (базова, допоміжна)
1	2	3	4	5
	Л ПЗ СР	2 1 7	<p>Тема 1. . Предмет і завдання дисципліни «Історія Харкова». Заснування міста.</p> <p>Історична урбаністика, її суспільне і наукове значення, роль і місце в історичній регіоналістиці та загальній урбаністиці. Понятійний апарат та основні концептуальні підходи сучасних досліджень історії міст.</p> <p>Періодизація, джерела та історіографія історії Харкова. Основні гіпотези походження назви міста.</p> <p>Історичний контекст заснування міста Харкова. Дике поле. Виникнення слобідських полків. Слобідська Україна, територія та етнічний склад населення на початковому етапі існування регіону . Харківська фортеця.</p>	
	Л ПЗ СР	4 1 7	<p>Тема 2. Харків полкове козацьке місто.</p> <p>Слобідський полк як адміністративно-територіальна і військова одиниці. Харківський полк і його перші полковники. Харківське міське врядування Іван Сірко у Харківському полку. Участь харківських козаків у військових кампаніях.</p> <p>Розвиток фортеці та зафортечних територій Харкова за козацької доби. Господарство міста. Ярмарки та торжки. Поява та розвиток цехового устрою. Шляхи як перші мікротопоніми Харкова. Полкова та міська символіка.</p> <p>Церковне життя на території Харківського полку. Освіта і освіченість козацького Харкова. Харківський колегіум.</p> <p>Комісія Щербініна. Ліквідація автономії Слобідських полків, створення Слобідсько-Української губернії.</p>	

1	2	3	4	5
	Л ПЗ СР	2 2 7	<p>Тема 3. Харків як губерньське місто Російської імперії.</p> <p>Адміністративний статус Харкова в губерніяльний період. Заснування Харківського університету та його роль в історії Харкова. Харків як центр українського національного пробудження початку ХІХ століття. Зародження української прози новітнього часу, поява перших періодичних видань. Григорій Квітка-Основ'яненко.</p> <p>Поява залізниці. Підприємства Харкова за імперських часів. Зміни в топоніміці.</p> <p>Харківський технологічний інститут як перший вищий технічний навчальний заклад у Наддніпрянській Україні. Зміни у міському просторі Харкова наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.</p>	
	Л ПЗ СР	4 1 7	<p>Тема 4. Харків в революціях першої чверті ХХ ст.</p> <p>Економічне, політичне і соціальне становище українських земель у складі Російської імперії. Роль Харкова у суспільних процесах імперії</p> <p>Харківська українська студентська громада. Заснування Революційної української партії. Гнат Хоткевич, Лев Мацієвич.</p> <p>Революція 1905–1907 рр. в Російській імперії та на Україні. Грудневі 1905 року події у Харкові. Маніфест 17 жовтня 1905 року і пошвавлення легального українського руху у Харкові. Революційні і монархічні організації у місті. Участь викладачів і студентів ХТІ у революційних подіях.</p> <p>Україна і Харків у Першій світовій війні. Вплив воєнних дій на місто. Падіння монархії і Харків.</p> <p>Харків під управлінням УЦР. Більшовицький переворот у грудні 1917 року. Харків у подіях української революції 1917-1921 рр.</p>	
	Л ПЗ СР	2 1 7	<p>Тема 5. Харків у міжвоєнний радянський період</p> <p>Харків столиця радянської України у 1919-1934 роках. Проблема столичного статусу. Система управління містом і міським господарством.</p> <p>Харків як центр радянської українізації. Вплив тоталітарної радянської системи на життя харків'ян. Політичні репресії.</p> <p>Топонімічні трансформації радянського періоду. Зміни міського простору в часи форсованої індустрія-</p>	

1	2	3	4	5
			лізації. Промислове та житлове будівництво. Перебудова освіти. Повсякденне життя міста.	
	Л ПЗ СР	4 2 7	<p>Тема 6. Харків у роки другої світової війни</p> <p>Харків на початку війни. Бойові дії на території міста. Руйнування, знакові споруди невідновлені по завершенню війни.</p> <p>Місто в роки окупації. Нацистський окупаційний режим. Антинацистський рух опору. Українські організації в часи окупації. Міське управління. Зміни в топоніміці. Повсякденне життя і стратегії виживання міських жителів. Звільнення Харкова з під нацистської окупації.</p>	
	Л ПЗ СР	2 2 7	<p>Тема 7. Розвиток міста за повоєнних радянських часів (1945-1991 роки).</p> <p>Організація управління містом, зміни в соціальному та етнічному складі населення Харкова у 1945-1991 роках.</p> <p>Відбудова та розвиток промислових підприємств міста. Розвиток транспортної інфраструктури. Повсякденне життя харків'ян за радянських часів. Промислове та житлове будівництво, розвиток транспортної інфраструктури, будівництво метрополітену. Нові житлові масиви. Базові тенденції розвитку топонімічного простору.</p>	
	Л ПЗ СР	4 2 7	<p>Тема 8. Розвиток Харкова в сучасній українській державі.</p> <p>Міське самоуправління, міське господарство, нові будівлі, нові маркери символічного простору Харкова в сучасній українській державі.</p> <p>Міські голови Харкова часів української незалежності. Харків і харків'яни в основних подіях суспільно-політичного життя сучасної України. Переформування топонімічної мапи міста.</p> <p>Харків під час російської агресії.</p>	
Разом (годин)			90 год.	

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	12
2	Підготовка до семінарських занять	12
3	Самостійне вивчення питань, які не викладаються на лекційних заняттях	12
4	Виконання індивідуального завдання:	20
5	Інші види самостійної роботи	
	Разом	56

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ (презентація)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Базові терміни і поняття історичної урбаністики та основні концептуальні підходи сучасних досліджень історії міст. 2. Основні гіпотези походження назви міста. Історичний контекст заснування міста Харкова. 3. Дике поле. Виникнення слобідських полків. 4. Слобідська Україна, територія та етнічний склад населення на початковому етапі існування регіон. 5. Харківська фортеця. 6. Слобідський полк як адміністративно-територіальна і військова одиниці. Харківський полк і його перші полковники. 7. Харківське міське врядування Іван Сірко у Харківському полку. 8. Участь харківських козаків у військових кампаніях. 9. Розвиток фортеці та зафортечних територій Харкова за козацької доби. 10. Господарство міста. Ярмарки та торжки. Поява та розвиток цехового устрою. 11. Шляхи як перші мікротопоніми Харкова. 12. Полкова та міська символіка. 13. Церковне життя на території Харківського полку. 14. Освіта і освіченість козацького Харкова. Харківський 	2-15

	<p>колегіум.</p> <p>15. Комісія Щербініна. Ліквідація автономії Слобідських полків, створення Слобідсько-Української губернії.</p> <p>16. Заснування Харківського університету та його роль в історії Харкова.</p> <p>17. Харківський технологічний інститут як перший вищий технічний навчальний заклад у Наддніпрянській Україні.</p> <p>18. Зміни у міському просторі Харкова наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.</p> <p>19. Харків як центр радянської українізації.</p> <p>20. Топонімічні трансформації радянського періоду.</p> <p>21. Зміни міського простору в часи форсованої індустріалізації.</p> <p>22. Харків в роки окупації, зміни обличчя міста під час війни.</p> <p>23. Організація управління містом, зміни в соціальному та етнічному складі населення Харкова у ХХ столітті.</p> <p>24. Повсякденне життя харків'ян за радянських часів.</p> <p>25. Промислове та житлове будівництво, розвиток транспортної інфраструктури.</p> <p>26. Міське самоуправління, міське господарство, нові будівлі, нові маркери символічного простору Харкова в сучасній українській державі.</p>	
--	---	--

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основні методи навчання у викладанні дисципліни «Історія Харкова»:

- *словесні*: опитування, бесіда, дискусія;
- *наочні*: презентація, використання відео- та аудіо джерел і матеріалів, екскурсії містом;
- *практичні*: конспектування та обговорення історичних джерел, виконання індивідуальних творчих завдань на семінарах, написання рефератів (презентацій), підготовка тез на студентську науково-практичну конференцію.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі опитування, захисту реферату (презентацій), виступів на семінарських заняттях,.

Контроль складової робочої програми, що освоюється під час самостійної роботи, проводиться: шляхом перевірки конспектів, виступу на семінарських заняттях; письмових робіт.

Результати поточного контролю враховуються як допоміжна інформація для виставлення оцінки з даної дисципліни.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку відповідно до навчального плану в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом.

За умови повного відпрацювання усіх тем семінарських занять та підготовки реферату (презентації), передбачених навчальною програмою з дисципліни, можливо отримання заліку за рейтинговою системою. Якщо студент за рейтингом не отримує оцінку що його задовольняє, залік відбувається в формі усної співбесіди за питаннями тем практичних занять. Необхідною умовою допуску до заліку є написання реферату (підготовка презентації).

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності студента

Робота на семінарах	Індивідуальні завдання	Тощо (тези на конференцію)	Залік	Сума
40 (8тем*5)...	60	0	100
..				

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Рейтингова оцінка, бали	Оцінка ECTS та її визначення	Національна оцінка	Критерії оцінювання	
			позитивні	негативні
1	2	3	4	5
90-100	A	Відмінно	<ul style="list-style-type: none"> - Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах; - вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку; - вміння проводити теоретичні розрахунки; - відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні; 	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності

			- вміння вирішувати складні практичні задачі.	
1	2	3	4	5
82-89	В	Добре	- Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати складні практичні задачі.	Відповіді на запитання містять певні неточності;
75-81	С	Добре	- Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати практичні задачі.	- невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач.
64-74	Д	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх практичного застосування; - вміння вирішувати прості практичні задачі.	Невміння давати аргументовані відповіді на запитання; - невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки; - невміння вирішувати складні практичні задачі.
60-63	Е	Задовільно	- Знання основних фун-	Незнання окремих

			даментальних положень матеріалу модуля, - вміння вирішувати найпростіші практичні задачі.	(непринципових) питань з матеріалу модуля; - невміння послідовно і аргументовано висловлювати думку; - невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач
1	2	3	4	5
35-59	FX (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом.	Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - невміння розв'язувати прості практичні задачі.
1-34	F (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно	-	- Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - незнання основних фундаментальних положень; - невміння орієнтуватися під час розв'язання простих практичних задач

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Харків: Дельта, 1993. — 256 с.
2. Історія міста Харкова ХХ століття / О. Н. Ярмиш, С. І. Посохов, А. І. Епштейн та ін. — Харків: Фоліо, Золоті сторінки, 2004. — 686 с.
3. Кононенко О. Є. Історія міста Харкова с найдавніших часів до кінця ХІХ століття / О. Є. Кононенко. — Харків: Торнадо, 2001. — 128 с

4. Маслійчук В. Козацька старшина Харківського слобідського полку 1654—1706 рр. Х., 1999
5. Посохова Л. Ю. Харківський колегіум (XVIII — перша половина XIX ст.). Х.: Бизнес-Информ, 1999. 167 с.
6. Скоробогатов А. В. Харків у часи німецької окупації (1941–1943). – Х.: Прапор, 2004. – 368 с.
7. Чорний Д. М. Харків початку XX століття : історія, міста, долі людей / Чорний Д. М. — Х. : ХДУ, 1995.

Додаткова :

8. Головченко В.І. Від «Самостійної України» до Союзу визволення України: Нариси з історії української соціал-демократії початку XX ст. – Х.: Майдан, 1998. – 191 с.
9. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. - К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. - Т. 1. – С. 631-688
10. Любавський Роман. Повсякденне життя робітників Харкова в 1920-ті — на початку 1930-х років. - Х.: Раритети України, 2016. 226 с.
11. Маслійчук В. Л. ALTERA PATRIA: Нотатки про діяльність Івана Сірка на Слобідській Україні. / В. Л. Маслійчук. — Харків: Харківський приватний музей міської садиби, Торсінг, 2004. — 72 с
12. Маслійчук В. Провінція на перехресті культур: Дослідження з історії Слобідської України XVII-XIX ст. : монографія - Х. : Харківський приватний музей міської садиби, 2007. - 400 с..
13. Савченко Л., Тахтаулова М. Базові характеристики комплексного історичного дослідження топоніміки українського міста (на прикладі Харкова) /// Місто: історія, культура, суспільство. - 2019. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/miks_2019_1_12

1	<p>Багалеї Д. И., Миллер Д. П. История города Харькова за 250 лет его существования (с 1655 по 1905 г.) : ист. моногр.: в 2 т. Репринт. изд. Т. 1. 1905. 568 с.; Т. 2. 1912. 973 с. Харьков, 2004</p> <p>Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Харків: Дельта, 1993. — 256 с.</p> <p>Історія міста Харкова XX століття / О. Н. Яриш, С. І. Посохов, А. І. Епштейн та ін. — Харків: Фоліо, Золоті сторінки, 2004. — 686 с.</p> <p>История Харьковского городского самоуправления 1654—1917 / А. Л. Антонов, В. Л. Маслийчук, А. Ф. Парамонов. — Харьков: Регион-информ, 2004. — 200 с</p> <p>Кононенко О. Є. Історія міста Харкова с найдавніших часів до кінця XIX століття / О. Є. Кононенко. — Харків: Торнадо, 2001. — 128 с</p> <p>Кравченко В. Харьков/Харків: столица Пограничья. Вильнюс, 2010</p> <p>Лейбфрейд А. Ю., Полякова Ю. Ю.. Харьков от крепости до столицы:</p>
---	--

Заметки о старом городе - Х. : Фолио, 2001. - 335 с.
 Маслійчук В. Козацька старшина Харківського слобідського полку 1654—1706 рр. Х., 1999
 Мачулин Л. И. Улицы и площади Харькова. / Л. И. Мачулин. — Харьков: Мачулин, 2007. — 480 с.
 Посохова Л. Ю. Харківський колегіум (XVIII — перша половина XIX ст.). Х.: Бизнес-Информ, 1999. 167 с.
 Skorobogatov A. V. Харків у часи німецької окупації (1941–1943). – Х.: Прапор, 2004. – 368 с.
 Чорний Д. М. Харків початку ХХ століття : історія, міста, долі людей / Чорний Д. М. — Х. : ХДУ, 1995.

Допоміжна література

Альбовский Е. История Харьковского Слободского казачьего полка (1651-1765 гг.). – Х., 1895. – 219с.
 Багалея Д. И. Очерки из истории колонизации степной окраины Московского государства Т. 1. История колонизации. Москва, 1887. 614 с
 Головченко В.І. Від «Самостійної України» до Союзу визволення України: Нариси з історії української соціал-демократії початку ХХ ст. – Х.: Майдан, 1998. – 191 с.
 Гусев А. Н. Харьков. Его прошлое и настоящее. 2-ое репринтное издание. — Харьков: САГА, ХЧМГУ, 2007. — 100 с.
 Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. - К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2006. - Т. 1. – С. 631-688
 Любавський Роман. Повсякденне життя робітників Харкова в 1920-ті — на початку 1930-х років. - Х.: Раритети України, 2016. 226 с.
 Маслійчук В. Л. ALTERA PATRIA: Нотатки про діяльність Івана Сірка на Слобідській Україні. / В. Л. Маслійчук. — Харків: Харківський приватний музей міської садиби, Торсінг, 2004. — 72 с
 Маслійчук В. Провінція на перехресті культур: Дослідження з історії Слобідської України XVII-XIX ст. : монографія - Х. : Харківський приватний музей міської садиби, 2007. - 400 с..
 Мачулин Л. И. Основание Харькова: легенды, гипотезы, факты. — Харьков: Мачулин, 2008. — 96 с.
 Сделал, что мог... Харьковский голова Погорелко Александр Константинович : монография / Головка А. Н., Ярьмыш А. Н. — Харьков : Основа, 1996. — 129 с.
 Савченко Л., Тахтаулова М. Базові характеристики комплексного історичного дослідження топоніміки українського міста (на прикладі Харкова) /// Місто: історія, культура, суспільство. - 2019. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/miks_2019_1_12

--	--

